

Commentaar op Wijziging Wgs t.b.v. de uiwisseling van persoonsgegevens

We maken graag gebruik van gelegenheid om enkele opmerkingen te maken in het kader van de internetraadpleging over het wetsvoorstel Wijziging Wgs t.b.v. de uitwisseling van persoonsgegevens. We hebben er geen bezwaar tegen wanneer ons commentaar openbaar wordt gemaakt.

Waardering

In de eerste plaats willen we onze waardering uitspreken voor het voornemen om vroegsignalering van schulden ook wettelijk een plaats te geven in de schuldhulpverlening en de daarvoor benodigde gegevensuitwisseling van een goede grondslag te voorzien.

Verplichting of niet?

De tekst van de Memorie van Toelichting (MvT) is wat ons betreft niet volledig helder als het gaat om de vraag of het ‘aanbod van de gemeente tot een eerste gesprek als bedoeld in artikel 4’ (in onze terminologie: een vroegsignaleringsgesprek), verplicht is of niet. Overwegend is onze indruk dat sprake is van een verplichting. Op zichzelf hebben wij daar, gezien het in de MvT goed beschreven belang van vroegsignalering, zeker geen bezwaar tegen, maar het verbaast ons dat het niet expliciet als een nieuwe gemeentelijke taak wordt beschouwd. U verwijst naar de constatering in het rapport van de Inspectie van SZW dat ‘vrijwel alle gemeenten een vorm van vroegsignalering kennen.’ Daarbij gaat de Inspectie echter uit van de ruime definitie die u ook zelf hanteert in paragraaf 2.a (MvT blz. 2 en 3). De verplichting geldt echter voor het opnemen van methode 3, ‘signaleren door derden’ in het integrale schuldhulpverleningsplan. Het is zeker niet zo dat alle gemeenten die aanpak al hanteren. Bij het door ons geïnitieerde project ‘Landelijke uitrol vroegsignalering schulden’ zijn 145 gemeenten voorgelicht over vroegsignalering. Onze inschatting is dat op dit moment ruim honderd gemeenten er mee aan de slag zijn. Er is dus zeker nog geen sprake van een landelijke dekking. Een verplichting betekent derhalve dat een aanzienlijk deel van de gemeenten hun integrale schuldhulpverleningsplan moet veranderen, extra financiële ruimte vrij moet maken en een vroegsignaleringsproces moet opbouwen.

Regelen meldingscriteria

Op blz. 4 van de MvT wordt aangegeven dat per AMvB geregeld zal worden welke meldingen van betalingsachterstanden wanneer moeten gelden als een signaal op basis waarvan de gemeente een vroegsignaleringsgesprek aanbiedt. We hebben een aantal opmerkingen bij dit voornemen:

- Gezien de ontwikkelingsfase waar vroegsignalering zich op dit moment in bevindt, is het van belang om ruimte te houden voor experiment en innovatie. T.a.v. meldingscriteria is de uitvoeringspraktijk nog geenszins uitgekristalliseerd. Het adagium dat wij uitdragen bij onze advisering is: ‘op het juiste moment op de juiste stoep.’ Dat wil uiteraard zeggen: niet te laat, maar ook: niet te vroeg. Het is van groot belang voor het slagen van het vroegsignaleringstraject dat de betrokken debiteur zelf ook de beleving heeft een probleem te hebben. Bovendien is het de vraag of je, als je vroeg gaat, al kunt spreken van een dreigende problematische schuld (cf. MvT blz. 2). Is dit niet het geval, dan is sprake van een niet-noodzakelijke gegevensverwerking in de zin van de AVG. Het is dus zoeken naar een balans en nog lang niet helder welke criteria een optimaal resultaat met zich brengen. Wij bepleiten daarom gemeenten hierin voldoende beleidsvrijheid te laten behouden.
- Een tweede overweging is van financiële aard. Als inderdaad sprake is van een verplichting om een vroegsignaleringsgesprek aan te bieden en de criteria voor een signaal liggen vast, dan is er voor de gemeente geen mechanisme om het aantal in behandeling te nemen signalen af te stemmen op de aanwezige bezoekcapaciteit. Er ontstaat als het ware een ‘open eind-regeling’ voor de gemeente. De kosten van de vroegsignalering kunnen bij een te groot aantal meldingen onbeheersbaar worden.
- Het voornemen is om in de AMvB te regelen dat sprake is van een signaal wanneer op twee of meer vaste lasten sprake is van betalingsachterstanden (MvT, blz. 4). Dit betekent dat een enkelvoudig huursignaal onvoldoende grond zou vormen om een vroegsignaleringsgesprek aan te bieden. Wij vinden dit een ongewenste implicatie. Zoals bekend ‘wordt de huur het langst betaald’. Dit betekent dat bij een huurachterstand van twee maanden al vaak van alles is misgegaan. Reden genoeg dus om contact te zoeken met het betrokken huishouden. Het is van belang dat gemeenten de beleidsvrijheid houden om ook op een enkelvoudig huursignaal actie te ondernemen.

Bewaartermijn

In de MvT wordt aangegeven dat persoonsgegevens een half jaar mogen worden bewaard. Wij adviseren gemeenten altijd om na een half jaar te checken of de betalingsverplichtingen nog worden nagekomen.

Uitval/recidive liggen immers op de loer. Wanneer die zich voordoen, is het goed wanneer gemeenten opnieuw contact zoeken met de debiteur, ofwel 'HerEropaf'. Hiervoor zijn de persoonsgegevens nodig die aan de basis lagen van het vroegsignaleringstraject. Wij stellen daarom voor om een bewaartermijn van één jaar op te nemen.

Belastingsignalen

We kunnen ons voorstellen dat een beheersingsmechanisme op zijn plaats is als het gaat om de vraag van welke categorieën meldingen gebruik mag worden gemaakt in het kader van vroegsignalering. De Handreiking van PBLQ spreekt hier ook behartigenswaardige woorden over. Een wildgroei moet worden voorkomen. De mogelijkheid van een tijdelijke afwijking van artikel 2, vierde lid bij ministeriele regeling, vinden wij daarvoor een goede oplossing.

De MvT geeft aan dat signalen uit Wmo, Jeugdwet en de gemeentelijke belastingen niet expliciet opgenomen hoeven te worden als signalen voor vroegsignalering van schulden (blz. 10). Wij juichen het toe als deze persoonsgegevens gebruikt mogen worden, maar vragen ons af of doelbinding hier geen obstakel vormt. In onze advisering hebben wij daar in ieder geval regelmatig intensieve gesprekken over met gemeentelijke Functionarissen Gegevensbescherming. Het verdient ons inziens aanbeveling om gemeenten expliciet de mogelijkheid te bieden om van deze bronnen gebruik te maken in het kader van de vroegsignalering.

Verplichting verhuurders

Zorgverzekeringsbedrijven, energie- en waterleveranciers hebben al een verplichting om, als het eigen incassotraject geen resultaat oplevert, persoonsgegevens door te geven aan de gemeenten. Terecht wil het wetsvoorstel hierin 'de gemeentelijke kant' regelen dat zij deze informatie ook daadwerkelijk gebruiken. Opvallend is echter dat zich een nieuwe asymmetrie dreigt voor te doen: de gemeente krijgt de verplichting een gesprek aan te bieden op basis van een signaal van schuldeisers, waaronder verhuurders, maar niet wordt geregeld dat verhuurders hieraan mee moeten werken door het signaal te geven.

In onze adviespraktijk komen wij op dit punt heel verschillende reacties tegen van woningcorporaties. Een groot aantal van hen reageert positief op een gemeentelijk voornemen tot vroegsignalering, maar een aanzienlijk aantal andere is van mening dat zij zelf al voldoende aan vroegsignalering doen, d.w.z. in een vroege fase huurders benaderen om tot een betalingsregeling te komen. Een verplichting voor verhuurders om deel te nemen, zal bij het opzetten van vroegsignalering veel besprekingen en tijd besparen.

Het zal grote voordelen hebben wanneer ook particuliere verhuurders worden verplicht mee te werken aan vroegsignalering. De dreiging van problematische schulden doet zich immers ook bij andere groepen voor dan de huurders van woningcorporaties.

Wij adviseren om deze redenen nadrukkelijk om een verplichting tot medewerking op te nemen voor verhuurders met woningbezit in de betreffende gemeente.

Diversen

We hebben nog enkele kleinere opmerkingen:

- Het valt ons op dat bovenaan blz. 6 van de MvT het inzetten van inkomensverruimende maatregelen niet expliciet wordt genoemd. Klopt het dat dit onder het begrip schuldhulpverlening wordt begrepen?
- Het komt ons vreemd voor dat een particuliere organisatie als het BKR verplicht kan worden om in het kader van de uitvoering van de Wgs persoonsgegevens te leveren aan derden. Voor het overige hebben wij geen opmerkingen of aanvullingen bij de tabellen op blz. 6 en 7 van de MvT.
- Wanneer gemeenten de mogelijkheid houden om een vroegsignaleringsgesprek te voeren op basis van een enkelvoudige melding van een huurachterstand, dan dit ook rechtstreeks bij de gemeente gemeld moeten kunnen worden, dus niet noodzakelijk via een meldpunt als VPS van het BKR of RIS van Inforing.
- Op blz. 19 van de MvT wordt aangegeven dat een 'organisatie die deze tussenstap kan uitvoeren, kan worden aangewezen bij AMvB'. Kijkend naar de huidige situatie, zijn er op dit moment twee partijen die deze functionaliteit aanbieden, maar we weten dat ook andere marktpartijen stappen in deze richting aan het ondernemen zijn. Is aanwijzing bij AMvB een voldoende flexibel instrument om op dergelijke marktontwikkelingen in te spelen?
- Wanneer het aanbieden van een vroegsignaleringsgesprek inderdaad een verplichting wordt, dan zal een deel van de gemeente het integrale schuldhulpverleningsplan moeten aanpassen, maar vooral, een vroegsignaleringsorganisatie moeten opbouwen. Het zou goed zijn daarvoor een periode van een jaar te bieden.